

Introductie van een serie nieuwe tuinplanten

Cypripedium wordt een winnaar

Het gebeurt niet vaak dat een hele reeks nieuwe planten aan het sortiment wordt toegevoegd. Nieuwe cultivars zijn er genoeg, maar een complete serie... Cypripediums zijn bovendien niet zo maar planten. Het zijn supersterke vaste orchideeën, volledig geschikt voor de tuin.

TEKST WIERT NIEUMAN EN BERT VERMEIJDEN

FOTOGRAFIE EMIEL VAN DEN BERG, WIERT NIEUMAN EN BERT VERMEIJDEN

Cypripediums waren tot voor kort onbereikbare schoonheden. De prijs lokte niet uit tot experimenteren: 35 euro per plant, dat is geen grapje. Bovendien was na aanschaf succes beslist niet gegarandeerd. Exemplaren afkomstig uit het wild – lees: uit de natuur geroofd – stierven onvermijdelijk een vroege dood. Planten afkomstig uit weefselkweek bleken zwakkelingen, die bij de eerste de beste klimatologische tegenslag het loodje legden. Alleen specialisten met supergroene vingers slaagden er uiteindelijk in om deze orchideeën in de tuin in leven te houden. Dat is veranderd, nu zijn deze planten voor elke liefhebber bereikbaar. De prijs is gehalveerd, succes gegarandeerd.

JONGENSBOEK

Het ontstaan van deze nieuwe planten is een verhaal dat leest als een jongensboek. Het begint met een groene ondernemer die zijn sporen op het gebied van kweken ruimschoots had verdiend. *Anthurium* en *Phalaenopsis* waren de speerpunten voor zijn succesvolle bedrijf, Anthura. Meer dan 70% van alle *Anthuriums* in de wereld is afkomstig van dit bedrijf en ook met *Phalaenopsis* is het marktaandeel inmiddels behoorlijk.

De man achter dit bedrijf, oprichter Nic van der Knaap, vond het op een bepaald moment welletjes en besloot de directie over te doen aan de jongere generatie. Op de achtergrond bleef hij bij het wel en wee betrokken. Van der Knaap benutte de vrijgekomen tijd met een groene studie in Wageningen. Daar ontmoette hij Camiel de Jong, op dat moment druk doende om een wetenschappelijke studie op het gebied van fyto-logie en plantenziekten af te ronden. Camiel de Jongs grote passie: orchideeën. En dan niet de bekende hybriden als *Cymbidium* of *Phalaenopsis*, maar botanische soorten als *Pleione* en *Cypripedium*. Soorten waarin tot dan alleen een select groepje liefhebbers geïnteresseerd was. De Jong was al bezig *Cypripediums* te kruisen vanuit een huis-laboratorium en liet geen mogelijkheid onbenut om *Cypripediums* in hun natuurlijke omgeving te bestuderen, bijvoorbeeld tijdens reizen naar China of Noord-Amerika. Nic van der Knaap raakte besmet met het 'Cypripedium-virus'. Zo kwam het dat alle mogelijkheden van zijn bedrijf konden worden benut om het ontwikkelen van deze planten te bevorderen. Camiel trad in dienst van Anthura en is sindsdien betrokken bij alle plantenprocessen, maar blijft bovenal actief bij het veredelen van de botanische orchideeën.

Cypripedium 'Kentucky Pink'

Cypripedium 'Kentucky'

Cypripedium 'Parville'

Cypripedium 'Regina'

Cypripedium 'Kentucky'

Cypripedium 'Regina White'

GEEN WEEFSELKWEEK

Anders dan *Anthurium* en *Phalaenopsis* zijn *Cypripediums* niet echt geschikt voor weefselkweek. Alle *Cypripediums* bij Anthura worden uit zaad opgekweekt. Planten die momenteel worden geleverd hebben al een leeftijd van vier jaar. Zo lang duurt het tot een exemplaar zich van zaad tot bloeiende plant heeft ontwikkeld. Ter vergelijking: een x *Cupressocyparis leylandii* heeft dan al een lengte bereikt van twee meter. Een betere vergelijking: de meeste vaste planten kennen een cyclus van maar drie maanden. Dat is de tijd tussen oppotten van een stekje en het afleveren van een plant aan de consument. Het duurt dus twaalf keer zo lang voordat een orchidee kan worden geleverd. Maar dan heeft de tuinliefhebber wel een plant die – mits gekocht voor april – nog hetzelfde jaar met meerdere bloemen bloeit. Het houdt voor de kweker in, dat het ook vier jaar duurt voor de resultaten van een kruising zichtbaar zijn. Toch is men er in een relatief korte tijd in geslaagd, sterke planten te ontwikkelen vanuit de botanische soorten. Ook ziekten werden overwonnen. Het resultaat mag er zijn: ijzersterke tuinplanten die zich elk jaar uitbreiden. Ze kennen in de tuin dezelfde cyclus als een doorsnee vaste plant.

WINTERHARD

In 2012 kwamen de eerste hybriden op de markt. Deze kunnen onderverdeeld worden in planten met kleinbloemige, middelgrote en grote bloemen. Sommige hybriden lijken sprekend op de botanische soorten, andere wijken daar sterk van af. Toch hebben ze allemaal één overeenkomst: het zijn sterke planten die volledig winterhard zijn.

De eerste serie die verkrijgbaar is kent de volgende hybriden: 'Parville' heeft de kleinste, maar wel de meeste bloemen per plant, soms twee per bloemstengel. De grootte van een bloem is ongeveer 4 centimeter. De geel met bruine bloemen lijken als hommels boven de plant te hangen. 'Multiflower White' en 'Pueblo' zijn respectievelijk wit met bruin en geel met bruin en bereiken een bloemgrootte van 4 tot 6 centimeter. Ook deze twee hybriden hebben meerdere bloemen per bloemstengel en er zijn relatief veel bloemstengels. Opvallend zijn de twee lange en gedraaide bloembladeren, die doen denken aan dreadlocks of aan de haardracht van orthodoxe joden. 'Regina' en 'Regina White' zijn respectievelijk wit met roze en wit, met een bloemgrootte van 6 centimeter. De bloemen, die veel compacter ogen dan die van de andere hybriden, lijken te zweven tussen het heldergroen getinte blad. En dan is er nog de 'Kentucky' serie. *Cypripedium* 'Kentucky' lijkt op de *Cypripedium kentuckiense*, een soort die in het wild Noord-Amerika voorkomt. 'Kentucky Pink' heeft grote, effen roze bloemen en 'Kentucky Pink Blush' heeft met

In het voorjaar verschijnen de nieuwe scheuten van de *Cypripedium*

witte bloemen. Deze drie hybriden hebben bloemgroottes van 8 tot 10 centimeter. 'Kentucky Maxi' heeft ontegenzeggelijk de grootste bloemen, die gemakkelijk vijftien centimeter groot kunnen worden. Kleine verschillen tussen de individuele planten zijn mogelijk, ze komen immers voort uit zaad. Dit is de eerste serie die op de markt komt, het ligt in de verwachting dat er nog vele hybriden zullen volgen.

UITERLIJK

De planten bereiken een hoogte van tussen de 30 en 80 centimeter, afhankelijk van standplaats. De cyclus is hetzelfde als bij de meeste vaste planten: ze komen in het voorjaar boven de grond, maken stengels aan met blad, direct gevolgd door bloemen, het blad blijft tot in de herfst aan de plant, die daarna weer in winterrust gaat: alle bovengrondse delen verdwijnen. Op het moment dat de plant geheel afgestorven is en dood lijkt, zijn er ondergronds al duidelijk voelbare knoppen

aangemaakt voor het komende groeiseizoen. Rond begin maart verschijnen de knoppen boven de grond, bij de eerste zonnewarmte groeien ze uit tot fris blad, gevolgd door de bloemen. Het blad is helder groen en eirond-toegespitst van vorm. Opvallend zijn de nerven, die over de gehele lengte van het blad lopen. Wie oppervlakkig kijkt zou de plant in het eerste groeistadium aan kunnen zien voor een *Hosta*.

STANDPLAATS

Cypripediums geven de voorkeur aan een standplaats in de halfschaduw, bijvoorbeeld onder struiken of bomen of op het noorden. Enige vroege zon deert de planten niet. Voeg zo mogelijk wat grof zand of fijn grind toe, de planten doen de rest. De nieuwe knoppen drukken het oude gewas weg. Die knoppen zijn al in de herfst voelbaar en al snel zichtbaar, lang voordat ze ook maar aanstalten maken om uit te lopen. Vorst heeft geen nadelige invloed op de planten, sterker nog er is enige vorst nodig om de bloei uit te lokken. Deze planten zijn zoals eerder gezegd volledig winterhard, ze zijn zelfs bestand tegen extreem lage temperaturen in de winter. Die bloei vindt plaats in april tot mei, *Cypripedium* is

een welkome aanvulling van het vroegbloeiende vasteplantensortiment. Combinaties met natuurlijk ogende vaste planten als *Heuchera*, *Hosta* maar ook allerlei varens pakken vrijwel altijd prima uit. De planten zijn ook geschikt om in potten te houden.

WINNAARS

Cypripedium wordt een winnaar, schreven we boven dit artikel. Dat geldt voor de planten zelf: ze zijn nieuw en wonderschoon. Het geldt ook voor de man die deze planten heeft ontwikkeld, de man die besloten heeft deze planten in zijn kwekerij te telen en de mensen die deze planten op de markt brengen. Ook de plantenliefhebber wint: hij kan genieten van de ongeëvenaarde schoonheid van deze exotisch ogende planten tegen een acceptabele aanschafprijs. Er is nog een winnaar: de natuur. De introductie van deze planten maakt het overbodig, om *Cypripediums* uit de natuur te stelen. Veel van de *Cypripediums* in het wild zijn inmiddels bedreigde planten. Vanaf nu is roven overbodig. ♣

Informatie

Anthura is aanwezig op de beurs TuinIdee in Den Bosch, 21 t/m 24 februari 2013, Brabanthallen.
www.tuinidee.nl

Cypripediums worden op de markt gebracht onder de naam 'Garden Orchid'. Ze zijn te koop bij de betere tuincentra en bloemisten in het voorjaar én in het najaar als de plant in winterrust is.

Direct online bestellen voor consumenten kan via
www.tuinorchidee-webshop.com

Vlnr: *Cypripedium* 'Kentucky',
Cypripedium 'Kentucky Pink',
Cypripedium 'Pueblo'

Cyripedium calceolus

Cyripedium tibeticum

Cyripedium in de natuur

Het geslacht *Cyripedium* komt in het wild in Europa, Azië en Noord Amerika voor. De soortenrijkdom is in het Verre Oosten het grootst. *Cyripedium calceolus* of venusschoentje is een Europese soort die in de Alpen wel eens in open bossen op kalkgrond te vinden is.

De Aziatische soorten komen op zeer uiteenlopende plaatsen voor. Vaak is het groeigebied bebost, maar soms staan ze ook alleen onder wat struiken. De groeiplaats kan erg nat zijn, maar soms juist ook droog. *Cyripedium flavum* groeit bijvoorbeeld op kletsnatte plaatsen bij de kalkterrassen van Huanglong in Setchuan, maar ook op de beboste zuidhellingen van de bergen bij Sangri-la in Yunnan.

De grond waarin ze groeien is meestal humusrijk met vrij veel gruis en stenen, vaak kalkrijk. Zoals veel soorten orchideeën zijn ze in meer of mindere mate afhankelijk van bepaalde schimmels. Zijn de omstandigheden gunstig dan kun je ze soms in grote aantallen aantreffen, soms in groepen bij elkaar maar vaker als enkelingen verspreid over het terrein.

Sommige soorten zijn slechts enkele centimeters hoog, zoals *Cyripedium palangshanense* en *Cyripedium bardolphianum*. Ze zijn in het veld haast niet te vinden en zonder een gids die de groeiplaatsen weet, is het een toevalstreffer als je er eens een vindt. *Cyripedium calceolus* en *Cyripedium kentuckiense* zijn meer dan kniehoog. Tussen verwante soorten komen in de natuur kruisingen of bastaarden voor. 🍄

Cyripedium bardolphianum

Cyripedium guttatum